

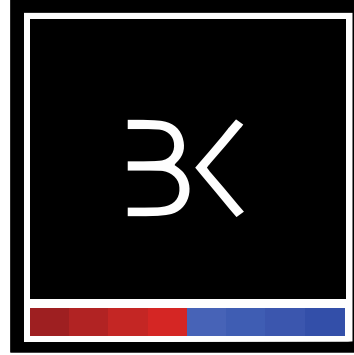
Burcu Kösem
EKONOMİ - FİNANS - SEKTÖR
PROFESYONELİ

HAFTALIK EKONOMİ BÜLTENİ

6 Eylül / 2024

Bu rapor; Dünya ve Türkiye ekonomisindeki güncel gelişmeleri, güvenilir kaynaklardan elde edilen veriler ile yansıtma ya yönelik olarak, hazırlanmıştır. Herhangi bir yatırım tavsiyesi içermez.

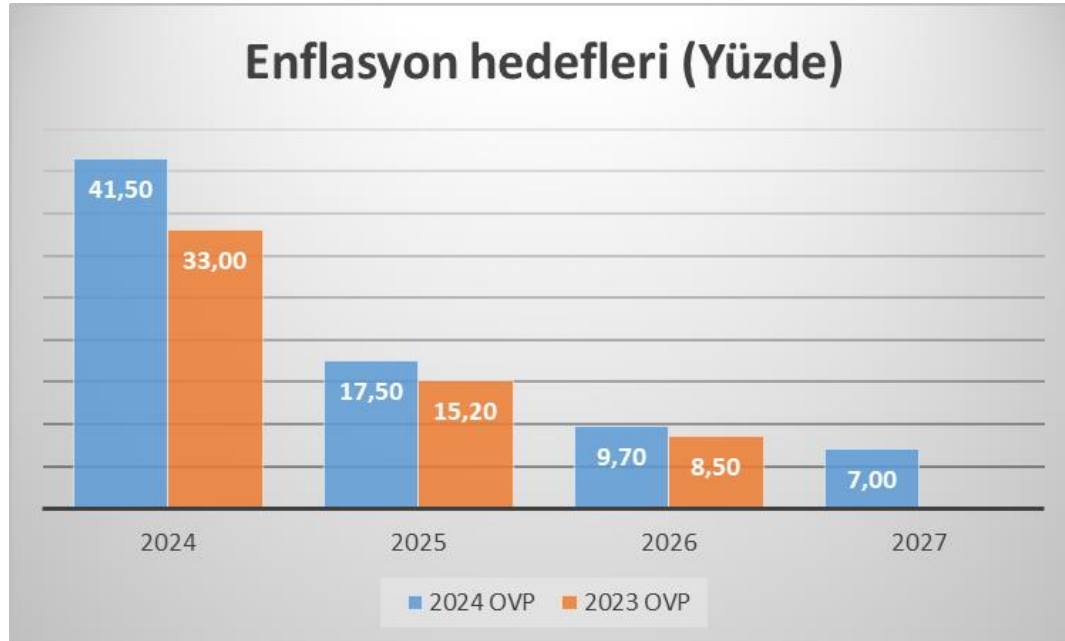
Türkiye ekonomisinin 3 yıllık yol haritası açıklandı

- ❑ Ekonominin 2025-2027 dönemine dair 3 yıllık yol haritasını sunan Orta Vadeli Program (OVP) açıklandı. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, yeni OVP'yi anlattığı sunumda "Programımızın temel amacı enflasyonun kademeli olarak tek haneli seviyelere düşürülmesi" dedi.
- ❑ Yılmaz, 2024 için yıllık enflasyon hedefinin yüzde 41,5 olarak revize edildiğini açıkladı. Önceki OVP'de bu oran yüzde 33'tü.
- ❑ Önceki OVP'de yüzde 15,2 olarak belirlenen 2025 enflasyon hedefi de yüzde 17,5'e yükseltildi. 2026 için ise yüzde 8,5 olan hedef, yüzde 9,7'ye çıkarıldı.
- ❑ 2024 büyüme oranı hedefi ise yüzde 4'ten 3,5'e çekildi. 2025 büyüme oranı hedefi de önceki plana göre 0,5 puan aşağı çekilerek yüzde 4 oldu. Büyüme oranı hedefi 2006 için yüzde 4,5; 2027 için ise yüzde 5 olarak hedeflendi.

	2024	2025	2026	2027
Büyüme	3,5 (4)	4 (4,5)	4,5 (5)	5
Kişi başı gelir (Dolar)	15.551 (12.875)	17.028 (13.717)	18.990 (14.855)	20.420
Dolar/TL	33,2 TL (23,9)	42 (43,9)	44,6 (47,8)	46,9
İşsizlik	9,3 (10,3)	9,6 (9,9)	9,2 (9,3)	8,8

OVP'de enflasyon hedefleri yukarı yönlü revize edilirken

- ❑ Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, Ağustos itibarıyla yıllık enflasyonun yüzde 52'ye gerilediğini, bunun da "dezenflasyon sürecinin etkili olmaya başladığını gösterdiğini" söyledi.
- ❑ Yılmaz, "Eylül ve sonrası bu eğilimin sürmesini bekliyoruz" dedi ve ekledi:
- ❑ "Geçtiğimiz yıl yapılan genel seçimlerle birlikte ülkemizde siyasi belirsizlikler ortadan kalkmış, seçimsiz uzun bir döneme girilmiştir. Seçimlerin hemen ardından uygulamaya koyduğumuz ekonomi programı ile politika belirsizliklerini ortadan kaldırmış olduk. Belirsizliklerin ortadan kalktığı, öngörülebilirliğin güçlendiği bir dönemdeyiz."

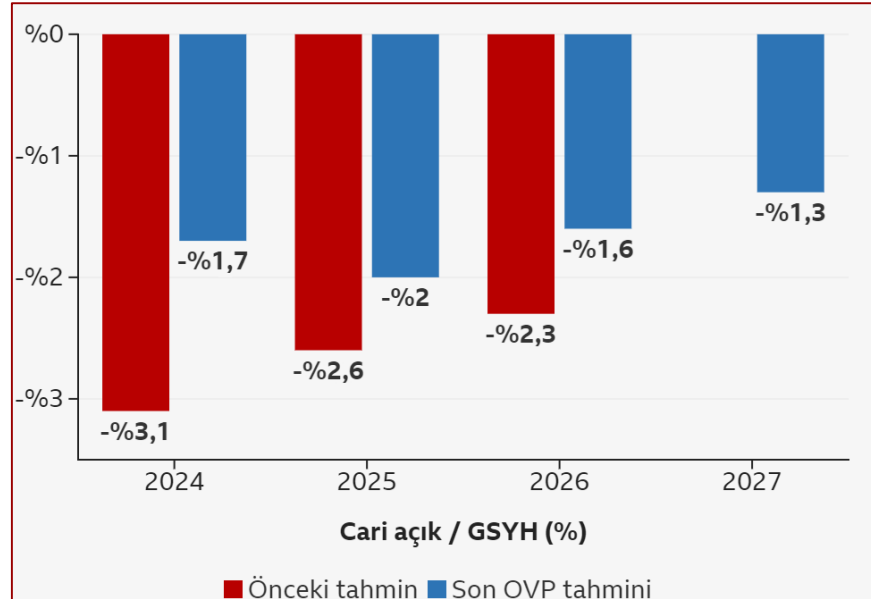
Büyüme ve işsizlik ise aşağı yönlü revize edildi

- ❑ Özellikle önümüzdeki yıldan itibaren hem enflasyon oranının yüzde 17,5 seviyesine çekilip; hem de büyümenin yüzde 4 seviyesinde, işsizliğin ise yüzde 9,6 ile te haneli olarak kalacak olması genel olarak iyimser bulundu.
- ❑ Yeni OVP hakkında bir basın kurumuna demeç veren iktisatçı Mustafa Sönmez, koyulan hedeflerde tutarlılık olmadığını söyledi. Sönmez, “Bir yandan dezenflasyon programı izliyoruz derken bir taraftan büyüme hedefleri son derece iddialı, yüksek. Dezenflasyon demek ekonominin küçülmesi demektir, beraberinde istihdamı daraltır, işsizliği artırır” dedi ve ekledi:
- ❑ “Bu programda hem bu yıl hem gelecek yıl işsizliğin çift haneye çıkmayacağı, yüzde 9’da kalacağı iddia ediliyor. Mümkün değil.”

Cari açık ve bütçe tahminleri programa destek verdi

- ❑ TÜSİAD Başekonomisti Gizem Öztok Altınsaç ise yeni OVP'de önceki programa kıyasla "daha rasyonel bir makro çerçeve oluşturulduğunu" söyledi.
- ❑ Yeni programı değerlendiren Altınsaç, "Hem dış dengede yani cari açıkta, hem bütçe disiplinde düzelmeye başlayan bir ekonomi mevcut. Bu memnun edici" dedi ve ekledi:
- ❑ "Rakamlardan hem sıkı para politikasının hem de disiplinli maliye politikasının 2025'te de devam edeceğini görmekteyiz. Enflasyon tarafında yavaş yavaş arzu ettiğimiz yönde ilerleme görmeye başladık. Bunun devamının da geleceğini hem OVP'de koruyoruz hem de piyasa beklentileri bu yönde."
- ❑ Altınsaç ayrıca "Maliye politikası ve para politikasında atılan doğru adımların yanında reform ajandamızın da hızlanması gerektiğini düşünüyorum" diye konuştu.

Bakan Yumaklı'dan tarım stratejisine dair bilgilendirme

- ❑ Yumaklı, bitkisel üretim planlamasına ilişkin "Tarımda Yeni Dönem: Üretim Planlaması ve Yeni Destekleme Modeli" konulu basın toplantısında, son dönemde iklim değişikliği, nüfus artışları, doğal afetler, göç, gıda milliyetçiliği, jeopolitik riskler ve daha birçok konunun tarımsal üretimi riskli hale getirdiğini söyledi.
- ❑ Bu etkilere toprak ve suyun azalması ile kirlenmesinin eklenmesiyle ne kadar büyük bir riskle karşı karşıya kalındığını gördüklerine işaret eden Yumaklı, "Bakanlık olarak bu risklere; sürdürülebilir, verimli, kaliteli, kayıtlı ve yatırım yapılan bir sektörle üretim gücümüzle cevap vermiş olacağız." diye konuştu.
- ❑ Yumaklı, gelecek nesiller, üretim gücü ve gıda arz güvenliği için önemli olan bitkisel üretim planlamasının eylül itibarıyla hayata geçirildiğini, hayvansal ve su ürünleri üretiminde de 1 Ocak itibarıyla yürürlüğe girdiğini anımsattı.
- ❑ Dünyada 4,4 trilyon dolarlık tarımsal hasılanın bulunduğu bilgisini paylaşan Yumaklı, Türkiye'nin 68,5 milyar dolarla Avrupa'da birinci sırada, dünyada da ilk 10 içerisinde yer alan bir tarımsal üretim hasılasına sahip olduğunu bildirdi.
- ❑ Bitkisel üretim planlamasına çalışırken suyu merkeze koyduklarına işaret eden Yumaklı, tarımsal üretim planlamasının bundaki sonraki dönemlerinin kendileri için en önemli girdisinin su olduğunun altını çizdi.

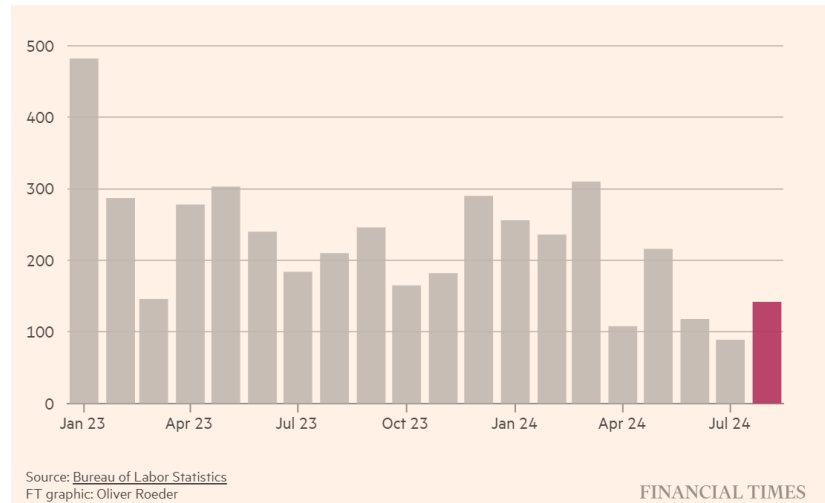
Çiftçi eylemleri ve kritik alan yeni destek düzenlemeleri

- ❑ Son haftalarda çokça tartışılan bir konu olan mazot ve gübre desteğinin kaldırılması konusuna bir süredir bültenlerimizde yer veriyoruz.
- ❑ Sadece planlı üretime geçilmesi sürecinde değil, çiftçiyle nihai tüketim arasındaki fiyat farklılıkları nedeniyle de Türk tarımı ilk kez bu denli tartışma konusu olmuş ve de çiftçi eylemlerine dönüşmüştü.
- ❑ Basında yer bulan bu eylemlerde çiftçilerin bazıları mahsulü tarlada bırakarak, bazıları ise traktör konvoylarıyla yol kapatarak tepkisini ortaya koymuştu.
- ❑ **Yumaklı, çiftçi eylemlerine ilişkin soruyu yanıtlarken şöyle konuştu:**
- ❑ "Buna benzer problemler ilk defa olmuyor. Biz her sorun oluştuğunda bütün ekibimizle orada oluyoruz. Çözüm insanları sokağa davet ederek olmaz, soruna karşı bir çözüm önerisi getirerek olur. Biz bunlarla alakalı ilk tespitlerimizde CHP'nin il ya da ilçe örgütleri tarafından organize edildiğini hatta ilk dönemlerde parti flamalarının da en önde gezdiğini gördük. Şimdi de benzer şeyi yapmaya devam ediyorlar. HDP de dahil olmak üzere diğer unsurların tamamı organize bir şekilde insanları sokağa dökmeye çalışıyorlar. Bu düşünceden artık vazgeçmeleri gerekir. Önerileri varsa söylesinler. İnsanları sokağa dökmek çözüme ulaştırmayacaktır. Biz bu şekilde oluşan problemleri çözme adına sektörle konuşarak elimizdeki argümanları kullanmaya çalışıyoruz. Bunların, üreticiye haksızlık ve saygısızlık olduğunu düşünüyoruz."
- ❑ Su kısıtı olan yerlerde de belirlenen şekilde üretim yapılırsa, gübrenin de geri kalan yüzde 50'sini vermek suretiyle o ürün için kullanılan gübre ve mazot desteğinin tamamını vermiş olacaklarını belirten Yumaklı, "Geçtiğimiz iki yılda bu iki girdinin aynı olarak verilmesi sistemini getirmiştik ama maalesef orada hiç istemediğimiz sonuçlar oluştu ve biz bunları çiftçilerimizden ve üreticilerimizden gelen talep sonucunda nakdi ödemeye çevirdik." ifadesini kullandı.
- ❑ **Yumaklı, şunları kaydetti:**
- ❑ "Önceki dönem, 185 lira mazot ve gübre desteği verilen buğdaya, yeni dönemde 634 lira mazot ve gübre temel desteği verilecek. Mazot ve gübrenin bir daha çiftçilerimize ödenmeyeceği yolunda bir tezvirat yaptılar, bunun doğru olmadığını da belirtmek istiyorum. Eğer su kısıtı olan bir havzada üretiliyorsa, bizim mutabık kaldığımız şekliyle üretimini tespit ettiğimiz ürünler için de ilave 342 liralık bir destek vereceğiz. Ayçiçeğinde 206 liralık mazot ve gübre desteği veriyorduk, bu rakam 732 liraya çıkıyor. Su kısıtı olan bölgede üretildiği zaman 293 liralık ilave bir destek almış olacak. Planlama dışındaki ürünlerin de tamamı 138 lira ödeniyordu, bunlar da 244 liralık temel destek almış olacak."

ABD'de tarım dışı istihdam beklentinin altında

- ❑ ABD'de Fed'in para politikası için kritik önemdeki tarım dışı istihdam verileri açıklandı.
- ❑ Buna göre, ülkede tarım harici sektörlerde istihdam Ağustos'ta 142 bin kişi arttı. Piyasa beklentilerinin altında gerçekleşen tarım dışı istihdam verisinin 165 bin kişi artması öngörülüyordu.
- ❑ ABD'de işsizlik oranı, Ağustos'ta 0,1 puan gerileyerek yüzde 4,2'ye düştü. Piyasa beklentisine paralel gerçekleşen işsizlik oranının bu dönemde yüzde 4,2 olması öngörülüyordu. İşsizlik oranı Temmuz'da yüzde 4,3 olarak gerçekleşmişti.
- ❑ Söz konusu dönemde haftalık ortalama çalışma saati beklentilere paralel 34,3 olarak açıklandı.
- ❑ Verinin yayınlanmasının ardından; ABD hisse senedi vadeli işlemleri baskı altında kalmaya devam etti ve devlet tahvilleri değer kazandı. S&P 500 endeksini takip eden sözleşmeler, veriler yayınlandıktan sonraki dakikalarda yüzde 0,3 düşerken; teknoloji ağırlıklı Nasdaq 100 endeksini takip eden sözleşmeler ise yüzde 0,4 düşerek yatay negatif seyretti.

Küresel ekonomik gelişmeler

- ❑ Euro Bölgesinde Haziran ayına kadar geçen üç aylık dönemde GSYİH büyümesi, ilk çeyrekte tahmin edilen %0,3'lük orandan daha düşük olarak %0,2 oldu. Bu durum, kısmen kişisel tüketimin düşük seviyelerde seyretmesi nedeniyle ortaya çıktı.
- ❑ Veriler, Avrupa'nın en büyük ekonomisi olan Almanya'nın cuma günü açıkladığı sanayi üretimi verilerinin ardından geldi. Verilere göre, Temmuz ayında üretim bir önceki aya göre yüzde 2,4 düştü ve bu durum Avrupa Merkez Bankası'nın büyümeyi destekleyecek bir politika belirlemesi yönünde baskı oluşturdu.
- ❑ Hollanda hükümeti, Cuma günü yaptığı açıklamada, ABD kurallarına uymak amacıyla Çin'e gönderilecek daha fazla çip üretim makinesine ihracat kısıtlamaları uygulayacağını söyledi.
- ❑ AB, Ukrayna için 40 milyon avroluk insani yardım paketini açıkladı
- ❑ Kanada'da Ağustos ayında beklenenden daha az istihdam yaratıldı ve işsizlik oranı yükseldi. Bu, bir dizi faiz indirimine rağmen iş piyasasının soğumaya devam ettiğinin bir işareti.
- ❑ ABD Merkez Bankası'nın üst düzey bir yetkilisi, düşen enflasyon ve soğuyan işgücü piyasası gerekçesiyle bir dizi faiz indirimini onayladı.
- ❑ Kamala Harris, 361 milyon dolarlık bağış toplamısıyla Donald Trump'a karşı büyük bir nakit üstünlüğü elde etti
- ❑ Şanghay danışmanlık şirketi Automobility'nin verilerine göre Tesla'nın batarya ve şarj edilebilir hibrit araçlar da dahil olmak üzere Çinli elektrikli araç satışlarındaki payı, yılın ilk yedi ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre yaklaşık yüzde 9'dan yüzde 6,5'e geriledi.
- ❑ FT: Nvidia'nın önde gelen yapay zeka çiplerini kullanan bulut hizmetlerini kiralamanın maliyeti Çin'de ABD'ye göre daha düşük. Bu durum, Washington'ın ihracat kısıtlamalarına rağmen gelişmiş işlemcilerin Çin pazarına kolayca ulaştığının bir işareti.
- ❑ Çin'in devlet destekli medya kuruluşu Caijing'in haberine göre , Cuma günü Şanghay'da düzenlenen etkili yıllık ekonomi konferansı olan Bund Zirvesi'nde konuşan Çin Halk Bankası'nın saygın eski valisi , politika yapıcılara para politikasını gevşetmeleri ve reel ekonomiyi desteklemeleri çağrısında bulundu.

Haftanın konusu: Sürdürülebilir Büyüme*

- ❑ Paul Krugman 1990 yılında yayınlanan Azalan Beklentiler Çağı adlı kitabında "Üretkenlik her şey değildir" diye yazmıştı , "ama uzun vadede neredeyse her şeydir."
- ❑ Üretkenlik refahın temelidir. Bir ülkenin yaşam standardını sürdürülebilir bir şekilde yükseltmesinin tek yolu, mevcut veya daha az kaynakla daha fazla üretmektir. Üretkenliği artırmadan bunu yapamazsınız. Bu kadar basit.
- ❑ Ancak üretkenlikle ilgili her şey şaşırtıcı derecede karmaşıktır. Açıklaması zordur, ölçülmesi zordur ve son birkaç on yılın gösterdiği gibi, iyileştirilmesi zordur.
- ❑ Toplumlarımız yaşlandıkça üretkenliğin sürdürülebilir büyümeyi yönlendirmede daha önemli bir rol oynaması gerektiğini biliyoruz. Ancak son 20 yılda neredeyse tüm ülkelerde görülen üretkenlik büyümesindeki genel yavaşlamayı nasıl tersine çevireceğimiz konusunda bir fikir birliği yok.
- ❑ Özellikle can sıkıcı olan, ekonomistlerin toplam faktör verimliliği adını verdiği , işletmelerin sermayeyi ve emeği çıktıya ne kadar verimli şekilde dönüştürdüğünü ölçmenin bir yolu olan, temelde inovasyon ve teknolojiyi kapsayan kısmın yavaş büyümesidir .
- ❑ IMF analizi, toplam faktör verimliliğindeki daha yavaş kazanımların küresel mali krizden bu yana ekonomik büyümedeki yavaşlamanın yarısından fazlasını oluşturduğunu gösteriyor. Zayıf verimlilik büyümesinin bir on yıl daha sürmesi yaşam standartlarını ciddi şekilde aşındırabilir ve finansal ve sosyal istikrarı tehdit edebilir.

*: https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/09/04/sustained-economic-growth-hinges-on-productivity-gains-as-populations-age?utm_medium=email&utm_source=govdelivery

Blogda Ufuk Akçigit'in analizi de var

Sürdürülebilir Büyüme başlıklı makale ekonomide dinamizle devam ediyor. Ekonomik dinamizmin nasıl canlandırılacağını konusunda referans alınan araştırmacılardan biri de ülkemizde faktör verimliliği konusunda çarpıcı araştırmalara imza atmış bir bilim insanı olan Ufuk Akçigit de yer alıyor.

DANIEL SUSSKIND:

«Büyüme, giderek daha fazla sınırlı kaynak kullanmaktan değil, bu sınırlı kaynakları kullanmanın giderek daha üretken yollarını keşfetmekten gelir. Başka bir deyişle, nesnelerin somut dünyasından değil, fikirlerin soyut dünyasından gelir.»

Yale ekonomisti Michael Peters, ABD'deki yavaşlayan üretkenlik büyümesinin nedenlerini araştırarak sahneyi hazırlıyor. Dünyanın en büyük ekonomisindeki azalan dinamizm, dünya çapında yankılanma tehdidinde bulunuyor. Daralan iş gücünü telafi etmek için daha fazla göç ve daha küçük, daha genç, daha aç işletmelerin inovasyonunu teşvik etmek için daha güçlü rekabet kuralları çözümün bir parçası olabilir, diye sonuca varıyor.

Chicago Üniversitesi'nden Ufuk Akçigit, bu küçük şirketlerin üretkenlik kazanımlarını yönlendirebileceğini yazıyor ve ABD'nin araştırma ve geliştirmeye yaptığı harcamaların artmasının üretkenliği neden artırmadığını araştırıyor. Küçük firmaların boyutlarına göre daha yenilikçi olduklarını gösteriyor ve Ar-Ge kaynaklarını daha verimli kullandıklarını öne sürüyor. Şirketler büyüdükçe ve pazarlarına hakim oldukça, genellikle yeniliği teşvik etmek yerine pazar konumlarını korumaya yöneliyorlar.

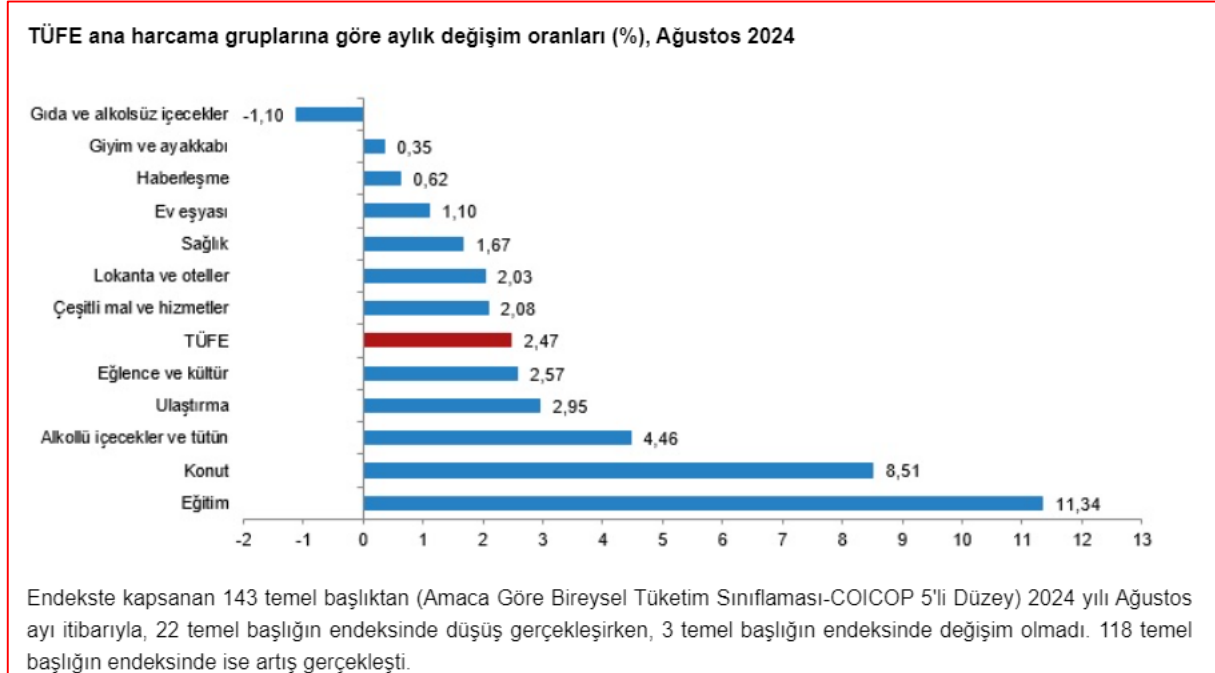
Ancak yenilik, üretkenlik büyümesini canlandırmak için tam olarak ihtiyaç duyulan şey olsa da, tek başına yeterli değildir. Nobel ödüllü Michael Spence, yeni teknolojilerin ve dijital dönüşümün, özellikle yapay zekanın, zamanla üretkenlikte büyük bir artışa zemin hazırlama potansiyeline sahip olduğunu yazıyor. Ancak yapay zekanın tam ekonomik potansiyeline ulaşması için ekonominin tüm sektörlerine ve büyük ve küçük şirketlere erişilebilir olması gerektiğini belirtiyor.

Haftadan kalanlar

- ❑ Yılın ilk 7 ayında 4,3 trilyon lira vergi toplamayı hedefleyen Maliye, 3,8 trilyon lira tahsilat yapabildi.
- ❑ BOTAŞ, Shell'den yıllık 4 milyar metreküp olmak üzere 10 yıllık gaz anlaşması yaptı.
- ❑ Bakan Bolat, ağustosta 34 ayın en düşük dış ticaret açığının gerçekleştiğini belirtirken, açığın yüzde 43,4 düşüşle 4,9 milyar dolara gerilediğini söyledi.
- ❑ Türkiye ekonomisi 2024 yılının ikinci çeyreğinde, yıllık bazda yüzde 2,5 büyüme gösterdi. Ekonomistler, Gayrisafi Yurt İçi Hasıla'nın bu yılın ikinci çeyreğinde yıllık bazda yüzde 3 arttığını tahmin ediyordu.
- ❑ İSO Türkiye İmalat PMI ağustosta 47,8 olurken, temmuzda 47,2 olan veri, 50 olan eşik değerinin altında kalmaya devam etti. Öncü veri böylelikle, 5 aydır eşik değerinin altında kalmayı sürdürdü.
- ❑ Almanya'da aşırı sağcı AfD ilk eyalet seçimini kazandı.
- ❑ Merkez Bankası, yıllık enflasyonun yüksek bazın da etkisiyle ana gruplar genelinde düşmeye devam ettiğini, aylık fiyat artışının gıda grubu öncülüğünde önceki aya kıyasla zayıfladığını bildirdi.
- ❑ Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu, Türk Hava Yolları ya da Ajet'in özelleştirilmesine dair bir gündemlerinin bulunmadığını söyledi.
- ❑ Euro Bölgesi'nde Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE), Temmuz'da aylık bazda yüzde 0,8 arttı. Beklenti yüzde 0,3 artması yönündeydi.
- ❑ Euro Bölgesi'nde perakende satışlar, Temmuz'da bir önceki aya göre yüzde 0,1 arttı.
- ❑ Almanya'nın önde gelen ekonomik düşünce kuruluşlarından Ekonomi Araştırma Enstitüsü (Ifo), ülkenin 2024 ve gelecek yıla ilişkin büyüme tahminini, zayıf yatırım ve sipariş durumu nedeniyle aşağı yönlü revize etti.
- ❑ Petrol, OPEC+'nın planlanan üretim artışını iki ay ertelemesine rağmen, zayıf talep ve bol arz konusundaki endişeler nedeniyle neredeyse bir yıldır en sert haftalık kaybını yaşıyor.
- ❑ Japonya Merkez Bankası'nın eski bir yetkilisi olan, Tsutomu Watanabe, merkez bankasının faiz artırımının "herkesin beklediğinden daha hızlı" olabileceğini ve bu yıl iki artırımın daha yapılmasının mümkün olduğunu öngördü.

Tüketici Fiyat Endeksi, Ağustos 2024

- ❑ TÜFE'deki (2003=100) değişim 2024 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre %2,47, bir önceki yılın Aralık ayına göre %31,94, bir önceki yılın aynı ayına göre %51,97 ve on iki aylık ortalamalara göre %64,91 olarak gerçekleşti.
- ❑ Ana harcama grupları itibarıyla 2024 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre azalan ana grup %-1,10 ile gıda ve alkolsüz içecekler oldu. Buna karşılık, 2024 yılı Ağustos ayında bir önceki aya göre artışın en yüksek olduğu ana grup ise %11,34 ile eğitim oldu (ana harcama gruplarına göre endeksler, ağırlıklar ve değişim oranları Ek Tablo-1'dedir).

Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, II. Çeyrek: Nisan-Haziran, 2024

- Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) 2024 yılı ikinci çeyreğinde %2,5 arttı
- GSYH 2024 yılı ikinci çeyrek ilk tahmini; zincirlenmiş hacim endeksi olarak, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %2,5 arttı.
- Diğer hizmet faaliyetleri 2024 yılı ikinci çeyreğinde %7,4 arttı
- GSYH'yi oluşturan faaliyetler incelendiğinde; 2024 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yıla göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak; diğer hizmet faaliyetleri %7,4, inşaat %6,5, tarım sektörü ile gayrimenkul faaliyetleri %3,7, bilgi ve iletişim faaliyetleri ile finans ve sigorta faaliyetleri %3,4, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri %3,2, hizmetler %2,9, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri %0,6 arttı. Sanayi sektörü ise %1,8 azaldı.

